

# ሓቂ ንክቕላዕ Vs መን ረትዑ- ትረኻ

(ጀ. ገድቃን Vs ዶ/ር አረጋዊ)

## ቅድመ መጻውዎ

ቅድሚያ ቅርብነት አዋርሕ አቢሉ ጀ. ገድቃን ካብ ጋዜጠኛታት (ካብ ሰልስተ ሚድያ፡ ውራይና፡ ሆርን አፈይርስ፣ ዓይጋ ፎረም) ዝቐረብሉ ዝተፈለለዩ ሕቶታት መልሲ ሂቡ ነይሩ። ንዕኡ መሰረት ገይሩ ዶ/ር አረጋዊ በርሀ ኣብ ሆርን አፈይርስ ረቲብ ኢሉ ንሙሉእ ኣቲ ቃለ መጠይቕ ዘይኮነስ ክለተ ነጥብታት (ድርቂ 77ን ዝነበረ ባጀት ጉዳይን፡ ምስረታ ማለሊትን ዘምፅአ ውፅኢትን ዝምልከታ) ወሲዱ/አለዒሉ ሪኢትኡ ሂቡለን፡ ድጋፍ ዘየኮነስ ሓይለ ቃል ዝተመልአ ተቐዋምኡ ገሊፁለን። ዶ/ር አረጋዊ “ብመረዳእታ ዘይተደገፉ ነጥብታት ኣዩ ኣልዒሉ ጀ ገድቃን እሞ ኣነ ኣብ ክልተ ነጥብታት ኣትኩረ እቲ ሓቂ ከረድእ” ኢሉ ዒሒፉ ምስ ኣንብብኩ ብዙሕ ሓቕታት ከምፅእ እዩ ዝብል ተስፋ ነይሩ። ግን ንቲ ሙሉእ ቃለ መጠይቕ (ንጀ ገድቃን) ካብ ዝገበሩ ሓደ ስለ ዝነበርኩን ምስ ክሳብ ሓዚ ዘንብብኩዎም ሰነዳት ህወሓትን እንትሪኦ ናይ ኣይርትዓን ዓይነት ክትዕ እምበር ብቐንዕና ሓቂ ምእንቲ ክቕላዕ ተባሂሉ ዝተወሃበ መልሲ ኮይኑ ኣይተረኣየንን። እዘም ንወነ ትግራይ ዝፈጠሩን ኣብ ዓወት ንክበፅሕ ዝላዓለ ግደ ዘለዎም ዓበይቲ መራሕቲ ውድብ ነበር ክልቲኦም ኣብዚ እዋን ኣብ መሪሕነት ዘለው ኣይኮኑን። ብውፅኢቱ እውን ንዘሓለፍዎ መንገዲ ምልስ ኢሎም ሪኢም እቲ ሓቂ ንክነግሩና ዘሰከፍ ነገር ዮብሎምን ኢልና ንወስድ። ንዙይ ድማ ዝብልዎ ነገር ጭን ኢልና ነዳምፅ። ኣብ ትረኻእም ገለ ኣፈላላይ እንተልዩ እናተኣራረሙ እቲ ሓቂ ብትኽክል ክወፅእ ክገብሩ እውን ንፅቦ፤ ንቀጻሊ ወለዶ ውን ስለ ዝጠቕም። ብዚ መሰረት ዶ/ር አረጋዊ ዝኸደሉ ኣገባብ ብሓቂ ከምቲ ዝበሎ ዝተዛብዐ ሓቂ ድዩ ኣሪመ? ዝረኽብኩዎም መረዳእታት መሰረት ገይረ ሪኢቶይ ኣቐሚጠ ኣለኹ እሞ ካብኡ እንዳተበገስና ንደምድም። ናይ ፅሕፈይ ዕላማ ንቲ ሓደ ንምድጋፍ ወይ ምቕዋም ኣይኮነን። ብወገነይ ኣብዘም ክልተ ተጋደልቲ ዘለኒ ሪኢቶን ክብረትን ኣብ መወዳእታ ክገልፅ እዩ። ስለዚ ትረኻ ምስ ስብእና እዘም ሰባት ዝተኣሳሰር ኣይኮነን። መረዳእታት ኣቐሪብካ ኣቲ ሓቂ ሚዛናዊ ኮይኑ ክቐመጥ ካብ ዘለኒ ድለት ዝብገስ ዝኸኣልክዎ ክብል እምበር።

መቐም ምስ ተጋደልቲ በሓሳብ ብዝፈጠርናዮ ስነ ልቦናዊ ቅርበት ኣቲም ካብ ምባል ኣታ ምባል ስለ ንመርፅ ማለት ኣቲም እንተይልና ዘርሐቐናዮም ስለ ዝመሰለና ኣታ እዩ ዝቐንዕና እሞ ኣታ እናበልኩ ኢየ ክፅውዖም ንክልቲኦም እሞ ንመንብብቲ ኮነ ንዕኡም ቅር ከምዘይብለኩም ተስፋ ይገብር።

## ሓፈሻዊ መጻውዎ

ኣብ ዓድና ኣብ ሜላ ክትዕን ኣፀሓሕፋ ታሪኽን “ኣንነት”ን “ናሃተይ ግደን” ዝወለዶ ዝመስል ኣደታትና በቢመድረኹ እናሰርሕዎ ዝመፁ ታሪኽ ከም ናይ ኩላትና ታሪኽን ሓበራዊ ምንጪ ኩርዓትን(ሕማቕ እንተኾይኑ እውን ከም መምሀሪ ) ክይንወስዶ፤ ካብ ናይ ህዝቢ ታሪኽ ወጺኡ ናብ ናይ ውልቀ ሰባት እንተፈንቶ እናኣተወ ካብ ዘተሓቐቐፈና ዘፈናትተና እናኾነ ዝረኣየሉ ኩነታት ብዙሕ እዩ። ኣብ ጥንቲ ዝነበሩ መራሕቲ ነገስታት (ብፍላይ ኣብቲ ማእኸላይ ዘበን ዝበሃል ዝነበሩ ናይ ሸዋን ጎንደርን ነገስታት ) ናይ ውልቀኦም መንነት ካብ ንቡር ሰብነት ኣውጺኦም ናብ ፍሉይ መለኮታዊ ሓይሊ ዘለዎ፣ ቅድስና ዝተላበሰ፣ መንፈሳዊ ሓይሊን ቅብእናን ዘለዎ፣ በዓል ክነፊ እሞ ብሰኮንድታት ኪሎሜትራት ዝጎዓዝ ወዘተ ገይሮም እናሰኣሉ ዝፅሕፍሎም ደፍተራታት ኣዋፊሮም ኣብ ገዳማት ከይተረፈ ክሰበኸሎም ብምግባር ህዝቢ ካብኣቶም ዝፅበ ንዕኡም መገለገሊ ኮይኑ ዝነበር እንበር ታሪኽ ዘይሰርሕ ኮይኑ ክረኣ ሰቢኻቶም። ከምዙይ ዝበሉ ሰነዳት ሓዚ ኣብ ገዳማት ዝርከቡ እዮም።

እዚ “ሃጊዮግራፊ” ዝበሃል ዓይነት ኣፀሓፋ ታሪክ እዩ። “ሃጊዮግራፊ” ማለት ድማ ሰባት ካብ ዝሰርሑዎን ዘበርከትዎን ተግባር ወይ ጅግንነት ንላዕሊ ብምግናን ዘቅርብ ጉድለት ዘይገልፅ ሜላ ኣፀሓፋ ታሪክ እዩ። ሃጊዮግራፊ ናይ ታሪክ ሰባትን ጀጋኑን ካብ ካለእ ዝተፈለዩ ልዕሊ-ሰብ ወይ ልዕሊ-ተፈጥሮ ከምዝኾኑ ኣምሲሉ ዘቅርብ እዩ።(ታሪክ ትርክትና ታሪካችን፡ በግዛው ዘውዱ 2005 ዓ/ም)

ካብዙይ ብዝሕ ዘይፍለ ድማ ንመነሓንሕቱ ኮኒኑ ንባዕሉ ብፅእ ገይሩ ቅብኣ ቅዱስ ዝቐበእ ኩምራ ሕሶት ዘሓዘለ ውዳሰታት ኣብ ዘበነ እኒ ሚንሊክ ማዕቢሉ። ዋላ እኳ ክንሬ እንተዘይ ኣውፀኦም ካብ ንቡር ሰብነት ግን ከውፀኦም ፈቲኑ ሜላ ኣፀሓፋ እኒ ሚንሊክን ንሶም ዘዋፈርዎም ወደስቲን። ምውዳሶም ግርም ኢልና ምትቀበልናዮ ነይርና ኣዕርዩ ሕማቕ ዝገብርን ንዓድና ብኣሉታ ዝፀሉ ዝኾነሉን ግን መነሓንሕቶም ንዝበሉዎ ብኩምራ ሕሶታት እናኸመሩ ክፀርፍዎምን ክፀልምዎምን ምፍታኖም እዩ። እዚ “ፓቶግራፊ” ዝበሃል ዓይነት ኣፀሓፋ ታሪክ እዩ። ፓቶግራፊ ማለት እቶም ዝጥቀሱ ናይቲ ታሪክ ሰባት ብዝሰርሑዎ ወይ ሰሪሐሞ ብዝበሃል ስሕተት/ጥፍኣት ዋላ ደቀቅቲ ዝበሃሉ ጌጋታት ከይተረፉ ልዕሊ መጠን ተጋኒኖም ብምቅራብ ኢ-ሚዛማዊ ብዝኾነ መንገዲ ፀለሎ ብምቅባእ ዝቐርብ እዩ። ፓቶግራፊ ንታሪክ ዝበቐዕ ገድሊ ንዝፈፀሙ ሰባት ጀጋኑ ከምዘይኮኑ ገይሩ መረዳእታታት እንዳለዎዎ ጭቃ ለክዩ ዘቅርብ እዩ። ናይዚ ቅላፅ ኣብነት ናይ ሚንሊክ ፀሓፍቲ ኣብ ልዕሊ ሃፀይ ይውሃንስ ዘዝንብዎ ዝነበሩ ፀለመን ንሚንሊክ ዝህብዎ ዝነበረ ቅብኣትን እዩ። ሚንሊክ ከም ማንም በዓል ታሪኽ ናይ ባዕሎም ሕማቕን ፅቡቕን ታሪኽ ኣለዎም። ግን ንሶም ምስ ነገሱ ሊቃውንቲ ኢና ኢሎም ታሪኽ ክፅሕፉ ካብ ዝጀመሩ ሓደን ዋናን ኣፈወርቅ ገ/የሱስ እዩ።ፈላማይ ታሪኽ ሃፀይ ሚንሊክ ተባሂሉ ብሰዓብቱ ዝውድስ ቀንዲ መጥፍኢ ስም ታሪኽ ትግራይት መራሕቲ እዩ ኣፈወርቅ ገ/የሱስ። እታ ናህቲ ቅዲ ኣፀሓፋ ኣብ ትውልድታት ዝፈጠሮ በሰላ ቀሊል ኣይኮነን፤ ሓዚ እውን ዝረእ ዘሎ እዩ።

“ነቲ ጉጉይ ኣፀሓፋ ታሪኽ ኣፈወርቅ ገ/የሱስ ሽዑ ንሹዑ ምላሽ ተዋሂቡዎ ነይሩ እዩ ዝሰምዕ ተሳኢኑ እምበር። ሃፀይ ምኒልክ ኣብ ከባቢ 1906 ዓ.ም ስለዝሞቱ፣ኣብ’ቲ እዋን ዝነበሩ ኣፈወርቅ ገ/የሱስን እቶም ካለእ ድማ ነጋድራስ ገ/ህይወት ባይከዳኝ እዮም።ነጋድራስ ገ/ህይወት ባይከዳኝ ንዘበናት ዝዘልቑ “መንግስትና የህዝብ ኣስተዳደር” ዝብል መፅሓፍ ፅሒፎም እዮም። ከሳብ ሎሚ እውን ኣብ ላዕለዎት ትካላት ትምህርቲ ንመስትሬትን ዶክትሬትን መመረቂ ፅሑፍ እናተፅሓፈሉ ዝርከብ ለባም መፅሓፍ ተገይሩ ዝጥቀስ ነጋድራስ ገ/ህይወት ባይከዳኝ ሃፀይ ምኒልክ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ትግራይ ዓብዩ በደል ከምዘብፀሑ ብምግላፅ፡ “..ትግራን እንደራሳቸው ህዝብ ኣልቆጠሩትም።ቢሄዱ ቢሄዱ በዚያች ኣገር የለማ ሰፍራ ኣይገኝም።በሳቸው ዘመን ሰው ከሚኖርባቸው ጎጆዎች ይልቅ፣የጥንት ስልጣኔዎ እና ገናናነትዎ የሚመሰክሩ ፍራሾችዎ ይበሃሉ።...”ዩብሉና። ነቲ ኣፈወርቅ ገ/የሱስ ዝፃሓፎ ጉጉይ ታሪኽ ኣመልኪቶም ኣብ ዝሃብዎ ምላሽ ድማ፡- “...እንደ ኣቶ ኣፈወርቅ ያለ ስሙ የተጠራ ሰው።የመተማው ሰማእት ጀግናው ወሬሳው ካሳ ኣፄ ዮውሃንስና ጠንካራው የትግራ ነገድ መስደብ ባልተገባ ነበር።ኣፄ ምኒልክን ለማመስገን ኣፄ ዮውሃንስን መስደብ የሚያስፈልግ ያስመሰላል።...” ኢሎም ነይሮም። ይብል ሙሉወርቅ ኣብ ውራይና ሕታም 8።

ነጋድራስ ገ/ህይወት ባይከዳኝ ፅሑፎም ብስምዒት ትግራዊይነት ወይ ኣነነት ዝዓወረ ዘይኮነስ ሳይንሳዊ ትንተና ዝተኸተለ እዩ ነይሩ። ምኽንያቱ ሃፀይ ምኒልክ ንምምስጋንን ንሃፀይ ዮውሃንስን ምፅራፍ መድለየ? እዮም ዝበሉ እምበር።ዘራፍ ኣይበሉን። ዓብላላይ ኮይኑ ዝዘለቐ ኣፀሓፋ ታሪኽ እቲ ኣፈወርቅ ገ/የሱስ ዝቐደዶ ጉጉይ መንገዲ እዩ።ነጋድራስ ገ/ህይወት ባይከዳኝ ግን እታ ዝተጠቐሰት ምላሽ ምስ ሃቡ ብዙሕ ከይፀንሑ ኣብ 32 ዓመቶም ተቐቢሮም (ብመርዚ ተቐቲሎም

ይሕመ)። እዚ እኩይ ተግባር በቲ ነጋድራስ ገ/ህይወት ባይከዳኝ ዝጀመርዎ መንገዲ ሒዝካ ምፅሓፍ ሓደገኛ እዩ ዝብል መልእኽቲ ኣሕሊፉ። ስለዚ ብነጋድራስ ገ/ህይወት ባይከዳኝ ዝፈለመ ዓይነት ኣፀሓሕፋ ታሪኽስ ዕዕው ኮይኑ እዩ ፀኒሑ።

ሓፈሻዊ መግለጺ እቲ ዝተገለፀ እዩ ኣቲ ሜላ ኣቀራርባ ታሪኽ። ድሕሪ ምምጃ ኢህወደግ ብቲ ናይ ነጋድራስ ገብረሂወት ቅዲ ንምፅሓፍ ዝከልከል ዘይምንባሩ ብዝሓት ሰባት ሚዛናዊ ኮይኖም ዝመሰሎም ክፅሕፉ እኳ እንተኸኣሉ ሓዚ እውን ግን ንሓደ ቅዱስ ገይርካ ንካሊእ ርኹስ ናይ ምግባር ባህሊ ኣፀሓሕፋ ቀሊሉ እዩ። እቶም ናይ ቀደም ነገስታት ብግሕፍቶም ኣቢሎም ከምኡ ዝበለ ጌጋታት ሰሪሖም ዋጋ ኣኼፍሎምና እንዳበልና እቲ ናይ ትማሊ ተቓሊሱ ንቲ ስርዓት ዝለወጠ ትውልዲ እውን ተመሳሳሊ ኣካይዳ ክኸተል ምፍታኑ እዩ። ናይቲ ዝወደቐ ስርዓት ተረፍ መረፍ ዝኾኑ ከምኒ ፕሮፍ. መስፍን ወ/ማርያም፣ ኣንዳረጋቸው ፅገ፣ ጌታቸው ሃይለ፣ ወዘተ ዝበሉ ኣቲ ዝነበረ ክቐፅሉ ላሕ እንትብሉ ኣብ ደርጊ ዝነበሩ ጀነራላትን ኮነሌላትን ድማ ንሶም ፕራሕ ልክዕ ካሊእ ኩሉ ጌጋ ምንባሩ ኣዝዩ ብዘሰልፉ መንገዲ ደጋጊሞም ክነግሩና ይደልዩ። እሞ ኸኣ ንዝተሰዓረ ኣተሓሳስባ።

ካብቲ ዝተዓወተ ሓይሊ ማለት ኢህወደግ ድማ ቀሊል ዘይበሃል ሰብ ገሊኡ እቲ ዓወት ልክዕ እዩ ግን ዝበለፀ ግደ ዝነበረኒ ኣነ እዩ ብዝብል ንባዕሉ ንኢዱ ንካልኣት ከናኹ ይፍትን ገሊኡ ድማ እቲ ቃልሲ ኣብ መንገዲ ምስኣንጠብጠቦ “ኣነ እንተሞይተላ ዳንዴር ኣይትብቐላ” ብዝገደብኩ ኣበሃህላ ንቲ ቃልሲ ጌጋ እዩ ነይሩ ብስሩ ናይ ውልቀ ሰባት እዩ ነይሩ ንሶም ብግጉይ ወሲዶም ናብ ዝብል ይኸድ። ብዙይ ድማ እቲ ታሪኽ ውድብ ካብ ህዝቢ፣ውዳብን ቁምነገርን (substance) ወሂኡ ኣብ ናይ ውልቀ ሰባት ዝና ምቅርማትን ምንኻውን ተሸሚሙ ንዕዘብ (እገላ ነይሩ ኣይነበረን ናይ እኒ እገላ ውዲት እዩ ነይሩ ኣይኮነን ናይኒ እገላ እዩ ታይባ ታይባ)፤

እሞ እዚ ጉዳይ እዙይ ከምኡ እንዳበለ ንወለዶታት ካብ ዝቐፅል ዝከኣለና ዘይንገብር ካብ ዝብል ተብሪሰ ሓደ ኣብነት ወሲደ ክንዘራርበሉ መሪፀ ኣለኹ። ኣብነተይ ከምቲ ልዕል ኢሊ ዝገለፀክም ኣብ ቀረባ ጀ.ገድቃን ኣብ ዝሃቦ ቃለመጠይቕ ተደራሽ ዶ/ር ኣረጋዊ በርህ ዝሃቦ ሪኢቶ እዩ። እቲ ዘለዎሉ ታሪኽ ብዝርዝ መልሲ ክህብ ኢሊ ኣይኮንኩን፣ ንምነታይ ተፈላልዮም ኢሊ ኣተሓሳሲብኩ እውን ኣይኮነን፣ ንምንም ንምድጋፍ ወይ ንምቅዋም እውን ኣይኮነን፣ ኣብ ታሪኽ ክንካታዕ ድሌት ስለ ዘለኒ እውን ኣይኮነን፤ እንታይ ደኣስ ታሪኽና ንሎሚን ፅባሕን ብዝጠቐመና ክንሰንዶን ካብቲ ልዕል ኢሊ ዝበልክም ሜላ ኣተናትና ምእንቲ ክንወፀእ ክንመሃረሎም ዝግባእና ነጥብታት ንምልዓል እዩ። ካብ ኩሉ ንላዕሊ ኣብ ሰብ ዘይኮነስ ኣብ ሓሳብ ክነድህብ፤ ናይ ኣፈወርቅ ገብረየሱስ መንገዲ እናዓብስና፣ መንገዲ ገብረሂወት ባይከዳኝ ክንክተል ምእንቲ እዩ እቲ ቁምነገር።

**ፀርፊ ናይቲ ዝተሳዕረ ወገን መሳርሒ ይኸውን**

ዶ/ር ኣረጋዊ ንቃለመጠይቕ ጀ.ገድቃን “ብመረዳእታ ዘየተደገፈ” እዩ ዝብሎ እሞ ቅድሚ ናብቲ መረዳእታ ኣለዎ ዶ የብሉን ምእታውና፤ ዶ/ር ኣረጋዊ ኣብቲ ሓሳብ ዘይኮነስ ኣብ ስብእና ዘድሃቦ ዝተጠቐመሎም ቃላት ህፀፅ/ፋላሲ ምጃኖም ክንሕብር። ንኣብነት 1. “ወርዶበት..” 2. በዛ ስካር ተጠምዶ...3. ኣልበረደለትም ወዘተ ዝብሉ ad hominem (“against the person”) fallacy፣ focus our attention on people rather than on arguments or evidence እዩ። እዚ ድማ ከመቲ ሙሉወርቅ ኣብ ውራይና 13 ዝበሎ “...ጭብጥኻ ኣፅኒዕኻ እንደሕር ሒዝካ ክትዕ ኣብ ሓቂ የብፀሕ። እቲ ፀሓፊ ዝኾነ ይኹን ብዘየገድስ ኣብ ጭብጢን ኣብ ሓሳብንምበር ተዛማድነት ኣብ ዘይብሉ ስብእናኡ ክንጥምት ኣይግባእን። ናብ ሰብን ስብእናን ምጥማት ዝመፅእ ከምቲ ግሪካዊ ፈላስፋ ሶቕራጥስ “when the debate is lost slander becomes the tool of the loser

(ከትዕ/ምይይጥ ምስክሳብ ፀርፊ ናይቲ ዝተሳዕረ ወገን መሳርሒ ይኸውን)" ከምዝብሎ ምርድዳእን ምምህሃርን ናብ ዘይብሉ ጫውጫው ይእተው።" እዚ ከምዚ ኮይኑ ግን ነቲ ክትመያየጠሉ ዘልዓልካዮ ሓሳብ መእመኒ ይኸውን እትብሎ መርትዖ የእምነለይ ብእትብሎ እርኑብ መንገዲ ምቕራብ ድማ ዘይኸልከል መሰል እዩ።

**ሓቂ ንክቕላዕ ዶስ ናይ ኣይርትዓን መገት?**

ሆፈር ዝተባሃለ ፀሓፊ ኣብ ኣቀራርባ ታሪክ ዝርእ ክፍተት ተዓዚቡ በዓል መያ ሕግን ፀሓፊ ታሪኽን ብምንፅፃር ታሪክ ከመይ ክቕመጥ ከም ዘለዎ ብኸምዚ ዝስዕብ ይመክር፡ “ናይ መገት ኣጋባብ ኮይኑስ ሰብ መያ ሕጊ/ጠበቓታት ደንብኻእም ንኸረትዕ ወይ በዓልነገሮም ክርታዕ ምእንቲ ስነ ምግባር ሞየኣም እንተለቐቁ ንታ ዝምጉትላ ነገር ናይ ሕጊ ክፍተት እናኣለሹ ንነገሮም ብዝሕግዝ ክትርጎምዎ ይኸእሉ። ሰብ ሞያ ሕጊ/ጠበቓታት ግድን ሚዛናዊን ኢ-ኣድላዊን ክኾኑ ኣይሕሎን። ብኣንፃሩ ፀሓፊቲ ታሪክ/ሰብ ሞያ ታሪክ ግን ዝረኽቡዎ መረዳኢታ ኩሉ ብቕንዕና፣ብምዑርይነት፣ ብሙሁራዊ ኣስተብህሎን ሓቕነትን ከመዝኑን ክተንትኑን ኣለዎም እምበር ከም ጠበቓታት ንክረትዑ ዘኸእሎም ክፍተት እንዳኣለሹ ከማንቱ እቲ ዓውዲ ፈጊሙ ኣየፈቅድን።” ይብል (Hofer,p. past imperfect. New york,2004)። ምኽንያቱ ታሪክ ከምዘለታ ኣቀሚጥካ መምህራ ክትከውን እዩ ዝድለ እምበር ረታዒን ተረታዒን ሃልይዎ ናብ ክረትዕ እዩ ኣይርታዕን እባ መገት ትኣቱ ኣይኮነትን።

**“ዓሻስዩ ሓንቲ ደርፉ”**

ዶ/ር ኣረጋዊ ክሳብ ሓዚ ኣብ ዝፀሓፎ ፅሑፋት፣ ንካልኣት ፀሓፍቲ ኣብዝሃቦ መልሲ፣ ኣብ ዝኾነ ሚድያ ኣብ ዝገበሮ ቃለ ምልልስ ፡ ንባይኑ እንትዛረብ ይኹን ምስ ካልኣት እንትቐርብ ...ኩሉ ግዜ ዘልዕላ ጉዳይ እኒህቶ። ንሳ እውን “ብምኽንያት ኣብ 77 ዝነበረ ድርቂ ብሽም ህዝቢ ብሓገዝ ዝመፀ ገንዘብ ኣብ ከኮንዲ ንቲ ህዝቢ ንመጠናኸሪ ህውሓትን ማለሊትን ዊዒሉ እትብል እዩ።” እዚኣ ንፃድቃን ሓያል መውቕዒት ገይሩ እዩ ክቐርብ ዝፍትን። ንጂ.ፃድቃን ዝቐረበሉ ሕቶ “.. ኣብ 77 ድርቂ ንህዝቢ ዝመፀ ረዲኤት ንሰራዊት ክውዕል ተገይሩ ዝበሃል ነገር ኣሎ፣ ብርግፅ ኣረጋዊ በርሀ እዩ እዚኣ ደጋጊሙ ዘለዕላ፣ እንታይ እዩ ሪኢቶኻ?” ዝብል እዩ። መልሱ ድማ “ካብ ደርጊ ዝርከብ ንብረት ምስ ህዝቢ እንትንካፈል እዩ እመበር ካብ ወፃኢ ዘመፀ ገንዘብ ካብ ህዝቢ መንጢልና ንመሳርያ መዐደጊ ክነውዕል ኣይፈልጥን።” ዝብል እዩ።

ዶ/ር ኣረጋዊ ግን በዚ መልሲ ኣዕርዩ ዝተናደደ ይመስል “እቲ ብድርቂ ንዝተጠቐመ ህዝቢ ዝተኣከበ ናበይ ኣተው? ከቢድን ንብዝሓት ዘተሓሳስብን ሕቶ እዙይ እዩ።” ኢሉ እታ ናይ ኩሉ ግዜ ዘረብኡ ኣብ ፃድቃን እውን ይፀፃፍ።

ኣብዙይ ክረኣ ዘለዎ መሰረታዊ ነገር እቲ ቐርሺ ኣበይ ወዓለ ዝብል ነገር ብመሰረቱ ንህዝቢ ትግራይ ዘተሓሳስቦን መልሲ ንክወሃቦ እውን ከብድ ሕቶ ዘይምጂኑ እዩ። ብቡዝሕ መንገዱ ንርኣዮ፡-

- 1) ህዝቢ ትግራይ ንቲ ቃልሲ ንምዕዋት ካብ ወፃኢ ዝመፀ ረዲኤት ኣይኮነን መላምል ደቂ እውን ሂብዎ እዩ፤ ካብ ወፃኢ ዝመፀ ረዲኤት ኣይኮነን ካብታ ዘለቶ ሃፍተ ገነት እውን መቐልዎ እዩ። ንህዝቢ ትግራይ ዘተሓሳስቦ ናይቲ ቃልሲ ህልውናን ዓወትን እምበር ኣየናይ ቐርሺ ናበይ ወዓለ ኣይኮነን። ክኾን እውን ኣይኸእልን።
- 2) ንህልውናን ተዓዋታይነትን እቲ ቐልሲ ህልውና እቲ ህዝቢ ወሳኒ ስለ ዝኾነ እሞ እቲ ህዝቢ ድማ ንህልውንኡ ዝፈታተን ድርቂ ኣጋጢምዎ ስለ ዝነበረ መሪሕ ውድቡ ህወሓት ከመይ ገይሩ ንቲ ኩነታት ኣልይዎ ዝብል መትከላዊ ኣካይድኡ እምበር ዝርዝር ቐርሺ ኣበይ ወዓለት ዝብል ኣይኮነን። ህወሓት ንቲ ድርቂ ከመይ ዝበለ

ፖሊሲ ተኸተላ ህዝቢ ካብ ህልቂት ክድሕን ገይራቶ ድማ ንዓኻ ምንጋር ንቐባሪ ምርዳእ ስለ ዝኾነ ኣብኡ ግዘ ኣየጥፍእን።

3) መሰረታዊ ፀገም ህዝቢ ዝፍታሕ እቲ ዝነበረ ስርዓት ብምድምሳስ ህዝባዊ ስርዓት ብምምስራት እዩ ዝብል እምነት ተታሒዙ ቃልሲ ይካየድ ክሳብ ዝሃለወ ድማ ንቲ ቃልሲ ዘዕውት መሳርሒ እንተተገዝአ ፀገሙ እንታይ እዩ? ወይ ንቲ መድብ ዘጠናኸር ስራሕቲ እንተተሰርሐ ፀገሙ እንታይ እዩ? ከምቲ ኣብ ቁፅሪ ሓደ ዝገለፀኩም እቲ ቃልሲ ምዕዋት ከም ቀንዲ ህዝባዊ ዕማም ስለ ዝሓዘ እኮ እዩ መላምል ደቁ ዝህብ ዘሎ ኣይኮነን ቅርሺስ።

4) ስለዚ እቲ ገንዘብ ኣበይ ዊዒሉ ዝብል መልሱ ሀ. ንምትከሊ እግሪ ብድርቂ ዝተጎድኦ ህዝቢ ለ. ንመጠናኸሪ እቲ ቃልሲ(ንመዐወቲ ቃልሲ). ሐ. ከምኡ ድማ ድሕሪ ዓወት ንምስርታ መንግስቲን መመስረቲ ትእምትን ዊዒሉ (መመስረቲ ፅሑፍን መተሓዳዳሪ ደንብን ትእምት ኣብ ገፅ ክልተ ውድብ ህወሓት ኣብ እዋን ዕጥቂ ቃልሲ ካብ ኣባላቱን ሓገዝቱን ዘዋህሉሎ ሃፍቲ ንረብሓ ህዝቢ ክውዕል ትእምት ተመስሪቱ ናይቲ ህዝብን ውድብን ሕድሪ ተረኪቡ ናይ ግብረ ሰናይ ስራሕቲ ንምስራሕን ናይቲ ክልል ልምዓት ንምስላጥን ብቐጻልንት እቶት ምእንታን ክህልዎ ንቲ ንብረት ኣብ ስራሕ ኣዋፊርዎ ኣሎ ይብል) ክበሃል ይክእል።

አዙይ ከም ኣተሓሳስባ ሒዝና ናብ ዝርዝር ነጥብታት ኣቲና እቶም ጻድቃን ንቲ ዝነበረ ኩነታት ንምብራህ ዘልዕሎም ነጥብታት (ኣረጋዊ መረዳእታ ዘይሓዘ እዩ ዝብሎ) ዝተፈላለዩ ሰነዳት ዝሓዘዎም መረዳእታት ክነገናዝብ። ምእንታን ሰባት ከይደናገሩን እቲ ሓቂ ሚዛኑ ክሕዝ። ኣረጋዊ ውልቀ ሰባት ንምድሃልን ንቲ ውድብ ንምውንጃልን እምበር ሓቂ ክቅላዕ ኢሎ ዘይምኻኑ ክንመሃረሉ እውን።

-“መጀመርያ ደርግ ካከማቸው እህል እየነጠቅን ህዝቡ እንዲወስዱ እናደርግ ነበር፣ እናካፍለው ነበር ...” ህዝቡ ይካፈል ነበር የሚለው ለነገሩ ብንቀበልም፣ ወድያውኑ ኣለፍ ብሎ “100 ሺ ረሃብተኞች ከዛው ወደ ሱዳን ኣጓጉዘናል” ሲለን የተኩራራብት ማካፈሉ ቁምነገር ያለው መፍትሄው እንዳልሆነ ራሱ ይመስክራል። በእውነት ማካፈል ክነበረ ያን ያህል ህዝብ ድንበር ኣሳልፎ ሱዳን ድረስ ማሻገር ለምን ኣስፈለገ?” ኣረጋዊ ኣብዙይ ክልተ ነገር ንጻድቃን ክውጥሮ ይፍትን፤ ካብ ደርጊ መንጥልና ኣይነካፍልን ነይርና ዝብልን እንድሕር ነካፍል ነይርና ንምንታይ ንሱዳን ሰዲድናዮም ዝብልን። ሰነዳት ዝብልዎ ድማ ንርእ።

ሰለሞን ገ/ኣረጋዊ ሕዳር 2006 ዓ.ም ዳግመ ኣሉላ ብዝብል ርእሲ ኣብ ዝዳለዎ መፅሓፍ ገፅ 97-98፡ “..ቀረብ ዕጥቅን ስንቅን ሰራዊት ደርጊ.. ዘሳልግ 150 መካይን ኣብ ከተማ ኮረም ከምዘላዎ፣ 15 መካይን ጠይቲ ከምዘፀዓና፣ልዕሊ 60 ሽሕ ኩንታል እኽሊ፣ ኣዝዩ ብዝሕ መድሓኒት ኣብ ከተማ ኮረም ከምዘሎ ተፈላጡ...ኮረም ተጠቂዓ ...ካብ 11 ሰዓት ንጎሆ ክሳብ 3 ሰዓት ረፋድ ብዘፀንሐ ውግእ ብዝሓት መካይን፣ ዕጥቅን ስንቅን ተመንዚዑ። ....ላሊባ ብምጥቃዕ 20 መካይን ተመንዚዐን፣ እተን 6 ተፈቲሐን ብጉልበት ሰብ ናብ በረኻ ትግራይ ከይደን ከምሓዳሽ ተገጢመን ኣገልግሎት ክህባ ተገይረን።” ይብል።

ጆ. ጻድቃን ድማ “... ሰባት ኣብ ናይ ተጋደልቲ ቤዛት መጋለ፣ ዳንደ ኢልና ኣብ ንፅውዖም ሓዚ እውን ዘለው ቦታት እናመፁ ካባና ምግቢ እናተኸፈሉ ምግቢ ዝበልዕሉ ዓይነት ኩነታት እዩ ነይሩ። ብኣማኢት ኣሸሓት ዝቐፀሩ ሓረስቶት ካብኡ ኣጎዓዒዝና ናብ ሱዳን ዝላእኸናዮም ኣብኡ ዝነበርና ሰባት ኢና። ሽዑ ኣብ ማእኸል ኢትዮጵያ ውን ብዙሕ ኣፕሪሽናት ነካይድ ነይርና ፡ ብ76 ውን ብ77 ውን ከም ሚሊ፣ባቲ፣ ጢስኣባሊ ማ ወዘተ ዝበሃሉ፣ ኣብቲ ከባቢ ደርጊ ካብ ዝኣከሮ እኽሊ ነምፅእ ነይርና፣ ኣብኡ ዝነበረ እኽሊ እቲ ሓረስታይ ክወስድ ብጊመሉ፣ ብኣድጉ ፣ብበቐሉ ገይሩ ክወስድ ንጉበር ነይርና። ካብቲ ባዕልና ዘምጻእናዮ ውን ነካፍሎ ነይርና።” ይብል።

ፀጋይ ጠማለው ለካቲት 2002 : ድርቅ፣ደርጊን ሻዕብያን ብዝብል ርእሲ ኣብ ዝፀሓፎ መፅሓፍ፡ ገፅ 33፡ “ኣብቲ መጀመሪታ ምጉዕግዝ ሓገዝ እኽለ ብቐረባ ስለ ዘይነበረ ተጋደልቲ ህወሓት ካብ ቀለበም (ራሽን) ፍረቂ ነክዮም ብምሃብ ካብ ደቡብ፣ ምብራቕን ማእኸላይን ትግራይ ናብ ምዕራብ እናተገገዘ ..ብኡ ንሱዳን ክበፅሕ ይግበር ነይሩ።”

ስለዚ ክሳብ ናብቲ ሓገዝ ዝወሃቦ ቦታ ዝበፀሑ እዩ ሓገዝ ካብ ተጋደልቲ ዝወሃቦም ነይሩ ዝብል እዩ። ዋና ነገሩ እቲ ፀገም ዓብይ ብምንባሩ ህወሓት ዝካላ ትጉብር እሞ ካብ ዓቕሚ ንላዕሊ ስለ ዝነበረ ግን ናብ ሱዳን ከይደም ክሕገዙ ይግበር ነይሩ ኣዩ። ጂ.ጻድቃን እውን ንሳ እዩ ዝበለ። ዶ/ር ኣረጋዊ ድኣ ከመይ እዩ ተረዲእዎ?

ቀዲሱ ድማ ጂ.ጻድቃን “90% ዝኸውን ዕጥቕና ካብ ፀላኢ(ደርጊ) ኢና ንረክብ ነይርና። ስንቂ ውን ዝበዝሕ እንረክብ ዝነበርና ካብ ደርጊ እዩ። “ ኢሉ ንዝብሎ ኣረጋዊ “የ90% ኣሃዝ ራሱ ቢመረመርም መረጃ-ኣልባና የተጋነነ መሆኑ እንገነዘባለን።” ይበለና።

**ዘመቻ ዓውድና!**

ብናይ ኣረጋዊ ኣበሃህላ ዋና ምንጪ ዕጥቕን ስንቕን ህወሓት ካብ ህዝቢ ብዝእከብን ብዋናነት ድማ ካብ ድጋፍ ወሃብቲ ሃገራት ብዝርከብ ገንዘብ ብዝዕደግ ዝርከብ ምንባሩ እዩ።”የስንቕና ትጥቕ ምንጭ ትልቁ ድርሻ የያዛው በተለያየ መልክ ከህዝቡ የሚሰበሰበው ድጎማና ዋናው ግን ከሊጋሽ ሃገሮችና ድርጅቶች በእርዳታ ስም የሚገባው..”።ይብል ኣረጋዊ፤

ደርጊ ዘካየደም ወራራት/ዘመቻታት ንህወሓት ዋና ምንጪ ዕጥቕን ስንቕን ካብ ምንባሮም ዝተላዕለ ተጋደልቲ ህወሓት “ዘመቻ ዓውድና” ይብልዎም ምንባሮም፤ ብዚ ደርፊ ይደረፍ ምንባሩን ብስራት ኣማረ ኣብታ “ፋነተ-ገድል” እትብል መፅሓፍ ይገልፅ። “ደርጊ ኣብዘካየደም ወራራት/ዘመቻታት ዝበለፀ ተጠናኺሩ ዝወፅእን ዘድልዮ ፅጥቂ ሒዙ ዝወፅእን ህወሓት እዩ ነይሩ” ይብል ብስራት ኣብ ገፅ፡ 300።

“...ኣየ ተባዕ ሓምት ኣየ ቆራፅነት

መትከል ዝሃነዖ ሰራዊት ህወሓት

ዕርድታት ኩሉ ደርዲሙ

ንብረቱ ካብ ፀላኢ ሃጂሙ

ታሪክ ይፅሕፍ ብደሙ”

ዝብል ደርፊ እናደረፍና ክንቅፅል። ኣረጋዊ ባዕሉ ሓደ እዋን ልክዕ ኣዩ ዝፅሕፍ ዘሎ ኢሉ ከም ምንጪ ፅፁይ ሓበሬታ ክንጥቀመሉ ዘጠቆመና ኣስገደ ጋህዲ ብዝብል ኣብ ዝፀሓፎ ህወሓት ብሓፈሻ 85% ዕጥቕን ስንቕን ካብ ፀላኢ ይረክብ ከምዝነበረ፤ ብፍላይ ካብ 67- 71 ኣብ ዝነበረ ኣፅዋር/ዕጥቂ ጥራሕ እኳ 99% ካብ ፀላኢ ይረክብ ከም ዝነበረ፤ ብውፅኢቱ ድማ ክሰብ 72 ዓ/ም ካብ ዝማረኹም ኣፅዋራት ከም መዳፍዕ፣ ሞርታራት፣ ፀረ ነፈርቲ ወዘተ ብሰንኪ ዝሰልጠነ ሓይሊ ሰብ ዘይምንባሩ “ስጋ ምስ ሓዊን ሓዊ ምስ ስጋ እናዋጋእና ዘይድሊ መስዋኣቲ ስለ ዘኸፈለና ...ናብ ስልጠና ንእቶ ተባሂሉ” ይብል ኣስገደ ኣብ ጋህዲ ቁፅሪ 2፡ ገፅ 357-8።

ተጋደልቴ ህወሓት ካብ ፀላኢ ዝማርኹዎ ዝነበረ ዕጥቂ ካብ ዘድልዮም ንላዕሊ ዝኸነሉ ግዜ ምንባሩ እዎ ማዕረ ዝተሸጠሉ ግዜ ምንባሩ ፀጋይ ጠማለው ይገልፅ። ይንገር ዝነበረ የርድእ ዝቐበረ፡ ነሓስ 2000 ዓ/ም፡ ገፅ ፡65 “...ህይወት ከፊልና ዘምጻእናዮም ህይወት ውድብና ንምድሓን ብምባል ከንሸይጥ ዝተገደድና፤ ዘለና ፀገም ንምፍታሕ ብረታት እንተሸጥና ይሓይሽ ዝብል ሕቶ ንኣባይ ፀሃዮን ግደይ ዘርኣፀዮንን ሓቲትናዮም...ምስ ካልኣት ሓለፍቲ እውን ከንዘራረበሉ ኢሎም...ይሸጥ ኢሎም ሸጥና...ደሓር እውን ብርክት ዝበለ ናይ መካይን ባላስተራን ሓፃዊንን ሸይጥና” ይብል። እዙይ ኣብ 71 ዓ/ም ስለ ዝኾነ ኣረጋዊ ኣይፈለጠን ዘይኮነስ ውሳኔ ወሃቢ እውን ከምዝነበር ካብቲ ሸው ዝነበሮ ሓላፊነት ተበጊስካ ምርዳእ ይከኣል።

“...ዕርድና ጎበታት ዓድና

ስንቅና ወያናይ ሓቦና

ዕጥቅና ካብ ፀላእትና

ባሕርና እቲ ሓፋሽ ህዝብና...”

\*\*\*\*

ኣረጋዊ እታ ደጋጊሙ ዘለዕላ በጀት ምድባ ብሸም ድርቂ ንህዝቢ ዝመፀ “ 100 ሚልዮን መለስ ዜናዊ የውሳኔ ሓሳብ ሲያቀርብ ” 50% ለማሌሊት ማጠናከርያ፣ 45% ለህወሓት ስራ ማስኬጃ፣ 5% ለድርቅ ጉዳተኞች” ብሎ ኣረፈው።” እዩ ዝብል። እዛ ጉዳይ ብእትምልከት ዝተፈላለዩ መራሕቲ ኣብ ዝተፈላለዩ እዋን ቀሪባትሎም ኣይኮነን ከም ዝበሉ ባዕሉ ኣረጋዊ ኣብዛ ፅሕፍቲ ይዛረብ። ስብሓት ነጋ፣ ስየ ኣብረሃ፣ ኣረጋሽ ኣዳነ፣ ዓድቃን ገብረትንጎሳኤ፣ ገብሩ ኣስራት፣ ኣውዓሎም ወልዱ ኩሎም ኣይከምኡን እሎም እዮም እዎ ኣነ ዝበልክዎ ስምዑ ይብለና። እዙይ እንታይ ዓይነት ሎጂክ እዩ? Appeal to Ignorance ዝበሃል fallacy እዩ ዝሰርሕ ኣብዙይ ዶ/ር ኣረጋዊ፡ appeal to ignorance is an attempt to use .."if you can't prove I am wrong , so I must be right" ዓይነት እዩ።

ፖለቲካዊ ታሪክ ህወሓት ዝብል መፅሓፍ ገፅ 175 “ ህወሓት ዝተኸተሎ ናይ እግሪ ምትካል ፖሊሲ...ብዕራይ ሃሊይዎ ዘርኢ ንዘይብሉ ዘርኢ ምሃብ፣ ዘርኢ ሃልይዎ ብዕራይ ንዘይብሉ ብዕራይ ምሃብ፣ ጉልበት ሃልይዎ ብዕራይን ዘይብሉ ድማ ክልቲኡ ምሃብ ዝብል እዩ ነይሩ። ..ብመሰረት እዚ ድማ ዝበዝሕ ህዝቢ ዝተፈናቐሎ ርጅን ክልተ ብቐዳምነት ካብኡ ርጂን ሰለስተ ቀዲሉ ድማ ርጂን ሓደ ተዋሂቡ። እቲ ፖሊሲ እግሪ ምትካል ኣብ ቀዳማይ ዙር 17.5 ሚልዮን ኣብ ካልኣይ ምዕራፍ 20 ሚልዮን ቅርሺ ወፃኢ ተገይሩ፤ ህዝብና እግሪ ክተክል ኪኢሉ።” ዝብል ተሰኒዱ ንረክብ። እስቲ ቦቲ ኣረጋዊ ዝብሎ ዘሎ መጠን ንኺድ እዎ ብጥረ ገንዘብ ዝተወሃበ ጥራሕ እኳ 37.5% ኮይኑ እኮ(ኣረጋዊ ግን 5% ጥራሕ እዩ ንመትከሊ እግሪ ዊዲሉ ይብል ኣሎ)።

ብዝኾነ እዚ ናይ በጀት ምድባ ነበረያ ነበረ ንጎኒ ሓዲግና እቲ “ንቲ ጨቋኒ ስርዓት ብምድምሳስ ፀገም ህዝቢ ብቐፃልነት ይፍታሕ” ዝብል መርህ ግን ጋህዲ ኮይኑስ፤ ኣብዛ ሃገር ድርቂ ዝፃወር ኢኮኖሚ ተሃነፁ ሐዚ ዘሎ ኢኮኖምያዊ ዕብየት ኣረጋዊ ኣብ ሆላንድ ኮይኑ ዘረባ ትምክሕቲ እናሰምዐን ናይ ቀደም ወረቓቕቲ እናገላበጠን ብዝፀሓግረን ፅሑፋት ዘይኮነስ ኣብ ውሽጢ ህዝቢ ኮይንካ እናተጋግኻን እናተመሃርኻን ብዝግበር ዘሎ ቃልሲ እዩ።

**ምስረታ ማሌሊት**

አረጋዊ ዘልዕሎ ካልአይ ነጥቢ፡ “ምስረታ ማሌሊት መሰረታዊ ወታደራዊ ለወጢ አምላኢ እዩ” እንትብል ዓድቃን፡ አረጋዊ ተቃውሞኡ ይቆያል። “እንደ ዓድቃን አባባል ማሌሊት ከመፈጠሩ አስር ዓመታት ቀደም ብሎ የነበረው መሰረታዊው የህወሓት ትግል ዋጋ አልነበረውም እንደ ማለት ነው። ባንድ ጀንበር ሰራዊትም ደጀንም ይታነፅ ይመስል፤ ማሌሊት ፈጠረችው ይለናል።” ዝብል ናይ አረጋዊ አበሃህላ ህፀፅ/ፋላሲ እዩ። Damning the source: attempt to refute an argument by indicting the source rather than the substance of the argument itself እዩ። ምክንያቱ ዓድቃን ከምኡ አይብልን። “ከሳብ 74ን 75ን ከባቢ ፅቡቕ ስራሕ እናሰራሕና መሢኢና ብዋናነት ናይ ደባይ ውግእ ከበሃል ብዝኸእል መልክው ፡ እቲ ጅግንነት፣ ወነ፣ ናይ ወለድና ድሕረ ባይታ፣ ናይ ዓድና ታሪክ ወዘተ ብምልኦም ንሱ ንምግባር ጠቂቅምና አብቲ ብርኪ በሂሕና። አብ ሓደ ብርኪ ድሕሪ ምብፃሕና ግን ጠጠው ኢልና፤ ስለስተ ብርጌድ አሰሊፍና ሓደ ሻለቃ አብ ዘይንድምስሰሉ ብረኪ በሂሕና።” እዩ ዝብል። diverting the issue by misquoting the arguer እዩ። አረጋዊ ቀሊ፤ ዓድቃን “ዓበዪ ሓየሊ ሒዝና ንንሽተይ ናይ ደርጊ ሓየሊ ምድምሳስ አበዩና” ዝብሎ፤ “ጭብጢ የብልካን” ኢሉ ይኸሶ።

የውብ ማር አስፋው ፡ “ በማሌሊት ምስረታ ዋዜማ .....በወታደራዊ መስክ በደርጊ ላይ ይክናውኑ የነበሩ ጥቃቶች ከሸምቅ ውግያ ያለዘለሉና ውጥየታማ ያልሆኑ ነበሩ። በተለይ በ1976 ዓ/ም ህወሓት ደባርቅ ላይ መሸን በነበረው የደርግ ሰራዊት ላይ ያደረገው ጥቃት ውጥየት አለማምጣቱ የመዳከሙ አንዱ ማስረጃ ነበር፤ ህወሓት ዳባት ላይ መሸን የነበረው አንድ ሻለቃ ጦር...የማጥቃት እቅድ አውጥቶ ሁለት ብርጌዶች ብያሰማራም እነዚህ ሁለት ብርጌዶች ያንን አንድ ሻለቃ ለመደምሰስ ሳይችሉ ቀርተዋል።”(ፊንክስዋ ሞታም ትነሳለች፡ ገፅ 105)

ብስራት አማረ፡ ፍኖተ-ገድል፡ ገፅ 316፡ “ በሚገባ የታጠቁ ሁለት የህወሓት ብርጌዶች በህዳር ወር 1976 ዓ/ም በዳባት (ጎንደር) ውስጥ አንድ የመንግስት ሻለቃ ጦር ለማሸነፍ ባለመቻላቸው የሰራዊቱ ብቃትና የውግያ ታክቲክ በጥያቄ ውስጥ የሚያስገባ ክስተት ሆነ። በሚቀጥለው ታህሳስ ወር የግንባሩ (የህወሓት)ተዋጊ ብርጌዶች አንድ የመንግስት ሻንብል ጦር ከባዕኸር ምሽግ ሰብረው ለማውጣት ሲሞኩሩ ከጎንደር ሰሜን ምዕራብ 80 ኪ.ሜ ርቀት አንገረብ ተብሎ በሚታወቅ ቦታ ተመሳሳይ ችግር ገጠማቸው።”ይብል። እዙይ ጭብጢ ክኾን ይኸእል ዶ ነታ ዓድቃን “ዓበዪ ሓየሊ ሒዝና ንንሽተይ ናይ ደርጊ ሓየሊ ምድምሳስ አበዩና” ዝበላ? ፍርዲ ንመንብብቲ።

ድሕሪ ማሌሊት መሢኢም ኢሉ ጀ ዓድቃን ዘልዕሎም ነጥብታት፡ ቅድሚኡ ዝነበሩ እዩም እምበር ሓዳሽ ነገር ዝመፀ የለን ኢሉ “...ድሮ ከማሌሊት ምስረታ በፊት፣ ህወሓት በንድፈ-ሓሳብ ይሁን በተግባር የሚያውቃቸውና ስራ ላይ ያዋላቸው ወታደራዊ ስትራቴጂዎችና ስልቶች ናቸው።” ንዝብሎ አረጋዊ ዘለዉ መረዳእታት እንታይ ከም ዝብሉ እውን ምርአይ ንምምዝዛን ይጠቅም እዩ።

“ድሕሪ እቲ ዓሚቅ ገምጋም ህወሓት ዝምርሓሎም ወታደራዊ ሳይነሰን ...አብ ርእሲ ምሕንፃፅና ህወሓት እናተቓለስትሎም አብ ዝመፀት መስመራት እውን ግቡእ ዝኾነ አርዳድኣ ከንሕዝ ኪኢልና ኢና።” (ወይን መበል 25 ዓመት)

ብርግፅ ዓድቃን፡ “ቅድሚኡ ከም ጭርሖ ሒዝና ንጥቀምዎ ዝነበርና ደሓር ናብ ጭቡጥ ናይ ስራሕ መምርሒ ቀይርና ውሽጣዊ ትሕዝትኦም ብዝግባእ ተረዲእና ምስ ናትና ባይታ አወሃሂድና ንቃልሲ ዓወት ምቅልጣፍ ክጠቅሙ ገይርናዮም” እዩ ዝብል እምበር ቅድሚኡ አይነበሩን እውን አይብልን። ብዝኾነ አረጋዊ ፣ ንዓድቃን መረዳእታ ዘይብሉ ስለ ዝብሎ እቶም



ዘለዉ መረዳኢታት ንምቕራብ እዩ። ከሳብ እቲ ግዘ ምምፅኡ እሞ ደሓር እቲ መድረክ ኣብ ፀገም ምንባርን መፍትሒ ከምዘድለዩን ዘርእዩ ሰነዳት፡-

-ኮ/ል እያሱ መንገሻ “የህዝቡ የትግል ተሳትፎና እንቅስቃሴም እድገትን እያሳየ የመጠበት ሁኔታ የነበረ ቢሆንም በተለያዩ ምክንያቶች በተለይ ደግሞ ከ74 ዓ.ም ጀምሮ የመቀዛቀዝና የመዳከም ሁኔታዎች ይታዩበት ጀምረዋል” (መለስ ዜናዊና የህወሓት የትግል ጉዞ ገፅ 309)

-“...ህዝብና ሰራዊት የመሰላቸት ሁኔታ ይታየዋል። የውግያ ብቃት ያለውና የተደራጀ ህዝብ ይዘው በቆላማ የትግራይ ቦታዎች ተኚተዋል። ...መሪዎች እንዴት ደርግን ላንዴና ለመጨረሻ ማሸነፍ እንዳለባቸው ኣላወቁም። በነፍስ ወከፍ የውግያ ነጥቦች ብያሽንፉም በጠቅላላ ጦርነቱን ኣሸንፎ ለመውጣትና የሃገሪቱን የፖለቲካ ስልጣን ለመቆጣጠር የሚያስችል ቁመናና ኣቅጣጫ የላቸውም። ደርግ በየወቅቱ ዘመቻዎችን ያካህዳል፤ ህወሓትም ዘመቻዎቹን ያከሸፋል። ...በወሎና ጎንደር ወረዳዎች የሳሉ ወታደራዊ ነጥቦች ኣጥቅቶ ቢመለስም ደርግን ላንዴና ለመጨረሻ ለመደምሰስ የሚያበቃ እርምጃ ሊሆን ኣልቻለም። ...ይሄን ኣጠቃላይ...ድክመት የተረዱ ማለሊቶች...” (ብስራት ኣማረ )

-“ ከምስረታ ማሌሊት .....በወታደራዊው መስክ የኣመራር የኣደራጃጀትና የኣስተሳሰብ ለውጥ ስለ ተከሰተ የነበረው ችግር ተወግዶ ኣመርቂ ሰራዎች ለመስራት ተችለዋል። ” (የውብማር ኣስፋው፡ ገፅ 108)

-“ድሕሪ 75 ዓ.ም እቶም ጉድለታት እናተደራረቡ፣ ሳዕቤናም ኣናተወሳሰቡ፣ ሓላኻይነቶም እውን ብኡ መጠን እናገዘፈ መግኡ። ናይ ህወሓት ወያኔ ዴሞክራሲያዊ ባህሪ ከም ቀደሙ ክሸከምም ናብ ዘየእክእለሉ ደረጃ እናበፅሐ መግኡ። ከም ቀደም ካብ ወያኔ ዴሚክራሲያዊ ባህርኻ እናተበገሰካ ዓወታት እትኣፍሰሉ ከይዲ እናገባቱ መግኡም። ...ንጠቅላላ ምንቅስቃስ ህወሓት እናሓላኹ መግኡም። ህወሓት..ናይቲ ድክመት እንታይነትን ፍልፍሉን መፍትሒኡን ብዘርኢ መንገዲ ገምጊሙ ድሕነት ናይ ቃልሲ ኣረጋጊ...ተግደቱ።” (ወይን መበል 25 ዓመት ገፅ 51)

ካለእ ኣረጋዊ ዘልዕሎ፡ ፃድቃን ከሳብ ምስረታ ማለሊት ኣብ ቆላታት ኢና ነይርና ዝብሎ እዩ። ንዚ ውን መረዳኢታ።

-“...ይታየዋል። የውግያ ብቃት ያለውና የተደራጀ ህዝብ ይዘው በቆላማ የትግራይ ቦታዎች ተኚተዋል።..” (ብስራት ኣማረ)

-ኣብ 77 ዓ.ም 8ይ ወራር ዝነበረ ኩነታት (ህዝባዊ ቃልሲ ህወሓት ገፅ 82-3)” ..ቀዋሚ ቦታ ሒዝካ ምውጋእ ህወሓት ከም ኣካይዳ ዝሓሰቦ ኣይነበረን ..ኣብ ዝጠዓመካ ቦታ ምውጋእ ዝተበተነ ሓይሊ ደርጊ እንትትረክብ ምጥቃፅ ምብታኽ ፤...ደርጊ ናብ ኩሉ ቦታ ምእታው ዝብል ሒዙ ስለ ዝመፀ ናብ ቅድሚኡ ኣትይዎን ዘይፈልጥ ከባብታት ከይኣቱ ምክልኻል ዝብል ስለቲ ሒዝና ኣብ ባኽላን ጫምን...ንክላኽል ነይርና። ነተን መዋፈርታትና ዝነበራ ኣቕመራ፣ ጫም፣ ባኽላ ከይኣተዎንን ከይፈልጠንን ናይ ምክልኻል ውግኣት ኣካይድና። ...ደርጊ መንጋዲ መንገዲ ቀንፈዘው እናበለ ንሕና ድማ ናብ መዋፈርታትና ከይኣቱ እናተኸላኸልና ተዛዚሙ።” ይብል። እም ኣቕመራ፣ ጫም፣ ባኽላ ድኣ ተከዘን ወርዒን ዶ ኣይኮነን? ቆላ ዝበሃልስ ዶ ኣይኮነን?

ፃድቃን ዝበለ እተን ዶግዓታት “ሰሊድ ቤዝና” ኣይነብራን እንድዩ ኢሉ፤ ንዚ እንድዩ ኸዓ ኣብ ደጀን ዝነበረና ቅዋም እውን ለውጢ ኣምጂእና ዝብሎ። ኣረጋዊ ግን ““በደጀን ኣመሰራረታችን ፍፁም የተለየ ኣቋም ኣመጣን” ለሚለው፣ ፃድቃን የሚጨበጥ ነጥብ ኣላቀረበም ብቻ ኣይደለም። እንዳውም ደጀን እንዴት እንደሚመሰረትና ከግንባር ጋር ያለው

የተቆራኘ/የተሳሰረ ግኑኝነት በቅጡ የያዘው አልመሰለኝም። ግንባር ያለ ደጀን እንደማያድግ ሁሉ፣ ደጀንም ያለ ግንባር ዘላቂ አስተዋፅኦ አይኖረውም። ይህንን መርህ ከጅምሩ ግንዛቤ ውስጥ ያስገባው ህወሓት ደጀኑና ግንባሩ በተመጣጣኝ ዕድገት እንዲጎለብት አድርጎ፣ ገደቃን እንደሚለው ሳይሆን ከማሌሊት ምስረታ በፊት።” ኢሉ ይኸሰ። ሰነዳት ከ ታይ በሉ ? ንፃድቃን መረዳኦታ ይኾኑ ዶ ይኾኑ?

ብስራት አማረ “...በ74 ዓ.ም ...የደርግ ሰራዊት ነፃ ወደ ወጡ ወረዳዎች ጠልቀው በመግባት በባይቶ የሚተዳደሩ በርካታ ወረዳዎች ወር በመያዝ ምሽግ ገንብቶ በቀዋሚነት ሰፈረ። የእዳጋ ዓርቢ፣ ነበለት፣ ፈረስማይ፣ ዓዲ አሕፈሮም፣ አዘባ ወረዳዎች እና አዋሳኝ ዘኖች በአገዛዙ ቁጥጥር ስርና ተፅእኖ ወደቁ። ይህ ዞን ብዙ ህዝብ የሰፈረበትና የህወሓት ቁጥር አንድ ብህዝብ ብዛት ህዝባዊ መሰረቱ የጣለበት መነሃርያ ሰፈሩ ነው የነበረው።

...የደርግ ሰራዊት በሰንሰለታማ ጉድጓድ በተቆፈረ መከላከያ ምሽግ ውስጥ ሰፈረ፤ በውጥየቱም በሺዎች የሚቆጠሩ ምሊሻዎችና ባይቶዎች ተሰደዱ። ..ነፃ የወጡ ተጎራባች ወረዳዎች ተሸበሩ። “ (ፍኖተ-ገድል : ገፅ 315)

ፖለቲካዊ ታሪክ ህወሓት ዝብል መፅሐፍ ህንፃት ሰራዊት ህወሓት አብ ዝብል ርእሲ ፤ ድሕሪ ገገ ሓፋሽ ይፀጠቅ ይንቃሕ ይወደብ ብዝብል ውሳኔ መሰረት ብዙሕ ተጋዳላይ ፈርዮ ንብርክት ዝበሉ ከባታት ትግራይ ሓራ አውፅኦ ክሳብ 75 ዓ.ም 85% ሚኢታዊ ትግራይ ሓራ ወፃኢ ብውፅኢቱ እውን ብርክት ዝበላ ባይቶታት፣ ሓፋሽ ማሕበራት፣ ካልኦት አወዳድባታትን ከምዝተጣየሻ ይገልፅ እሞ ቀፂሉ ንቲ ዝነበረ ኩነታት ብኸምዚ ይገልፃል “...ደርጊ ንቶም ዝተመንጠሎም ሓራ መሬታት ከምንጥል አብ ዘካየዱም ተደጋጋሚ ወራራት ተጋዳላይና ብዓብዩ ወነ ህልኸን ህዝባዊ ፍቕሪን አፈሺሉ። ብዚ ሓራ መሬትና ንፀላኢ ዕሾኽ ክኸውን ገይሩ። ...ሓራ መሬት እንዳገፍሐ እንትኸይድ ምልሻ እውን ዓብዩ ደገፍ ሂቡ እዩ። መጀመርታ ከባቢኦም ብዝሕልዉ ወየንቲ ደሓረ ብከራቢት ዝንቀሳቀሱ አካይዳ ብምክታል ደረጊአብ ሓራ መሬት ከምድሌቱ ከይፅንድር አብ ምክልኻል ርኡይ ተራ ነይርዎም። ናይ ህዝብና ምጥንኻር አብ ሰራዊትና እውን ዓብዩ ነይሩ። ...ደሓር ደሓር ግን እተን ሓራ መሬትና ናይ ፀላኢ ባንዳታት ቅሳነት ዝኸልእዎን ንባዕለን ዘይከላኸላ እንዳኾና መፂኦን።

“...አብ ናይ 10 ዓመት ገምጋም ማክኸላይ ኮሜቴ ህወሓት ናይ ሓራ መሬትና ሓደ ዓብዩ ድኽመት ብናይ ፀላኢ ውሑድ ሓይሊ እናተደፈረ ዝሕልዎ ስኢኑ ርግኦትን ሰላምን ዝሰኣነ ድኹም ደጀን ምኻኑ ነይሩ። ናይ አረኣኢያ ለውጢ መስርሕ እንትካየድ ሓራ መሬትና ርግኦትን ቅሳነትን ክርጋገፅ ምግባር ዓብዩ ጠመተ ተወሃቦ። ሓዳሽ መምርሕን አንፈትን ነፂሩ ህንፃት ምልሻን ደጀንን ዝብሉ ሓደሽቲ ሓሳባት መሰረት ሓለዋ ሓራ መሬትና ክጠናኸር ተገይሩ። ...ናይ ምልሽ ስልጠናታት አብ ኩሉ ቦታ ተኻይዱ፤ ጠንካራ ዘባዊ ሰራዊት በቢኸባቢኡ ቆይሙ። ናይ ስሩዕ ሰራዊትና አወፋፍራ ከምቲ ቅድም ዝነበሮ ካብ ደጀን ተፈልዮ ዝዋፈረሉ ዘይኮነስ ምስ ደጀን ተአሳሲሩ ክዋፈር ተገይሩ። ዘባዊ ሰራዊትን ስሩዕ ሰራዊትን ሓፋሽ ህዝቢን ጥበቕ ምትእስሳር ገይሩ እናተደጋገፈ ዝኸደሉ መስርሕ ስለ ዝመፀ ፀላኢ ብውሑድ ሓይሊ ሓራ መሬትና ዝህውኸሉ አቋራጭ።...አብ ድር ገምጋምና ውሕዳት ባንዳታት ሓራ መሬትና እነሃውኹ አብ ብዙሓት አባላት ምልሻና ዓብዩ ስግኦትን ናይ ሞራል ውድቀትን አጋጢሙ ነይሩ። ብቲ ሓዳሽ ግና ገና...ምንቅስቃስ ምስተጀመረ ፀላኢ ብዝለመደ ሓይሊ ዝኾነት ቁሽት ክደፍር ዘይክእለሉ ኩነታት መፂኡ።...ምልሻን ዘባዊ ሰራዊትን አብ 79 ዓም ክረምቲ ጥራሕ 1420 ወታደራት ደርጊ ቀቲሎም፤ 31 ማሪኾም ብዝሸ ንብረትን ዕጥቅን መንዚዎም፤ ብ80 ዓመ ተኸታታሊ ውግኦት ሚልሻን ዘባዊ ሰራዊትን ጠንካራ ደገፍቲ ስሩዕ ሰራዊት ኮይኖም አብቲ መስተንክራዊ ዓወታት ዝዚፍ ተራ ተፃዕኖም። ሳላ ግጉይ አሰራርሓታት አንፈትን ተደርብዮም ሓደሽቲ አረኣኢያታትን አሰራርሓታትን አንፈታትን ዝመፁ ...”

ኣብ ህዝባዊ ቃልሲ ህወሓት ገፅ 83 ድማ ከምዚ ይብል “ ካብ መወዳእታ 77 ዓም...እቲ ወያነ ናይ ህዝቢ ወያነ ከም ምዃኑ መጠን ናይ ህዝቢ ስራሕቲ ዝምረሓሉ ኣገባብ ናይ ዕጡቕ ሓፋሽ ስትራተጂ እንታይነትን ኣፈፃፀማን ብዝገባእ ተነፂሩ እቲ ስራዊት ኣብ ኣጠቓላሊ ናይ ስራዊት ስራሕቲ ጥራሕ ክዋፈር እቲ ሓፋሽ ድማ ናይቲ ስራዊት ቀጥተኛ ደጋፍን ኣብ ንኑ ዝሰለፍን ዝኾነሉ ኩነታት ተፈጠሩ።” ክቡራት መንበብቲ እቲ ዝቐረበ መመሳኸሪ ሰነዳት ንናይ ባዕልኹም ትንታኒ....

ዶ/ር ኣረጋዊ ደሓር ዝመፀ ናይ ደጀን ኣወዳድባ ለውጢ ናይ ትግራይ ፀቢብነት ዝንባለ ኣምጂኡ ዝብሎ ብሓፂሩ ድሕሪ ምስረታ ማሌሊት ዝተዳለወ ስልትን ስትራተጅን ወያነ ኢትዮጵያ 182 ኣንብብ እሞ ክትረኽቦ ኢኻ እዩ መልሱ።

ብወታደራዊ ሳይነስን ጥበብን ለውጢ ኣምጂኢና ትብሉ ዘለኹም እንታይ ድኣ ኣብ ኩናት ኢትዮ ኤርትራ ብባድመን ይረኽብ ኣብ ሓንቲ ኩናት ልዕሊ 50 ሺሕ ሰዊኡኹም ፡ ይብሎ ንፃድቃን። ንሃተይ ሪኢቶ 1) እቲ ኩናት ሓንቲ ኩናት ኣይኮነን ዝብላል 2) እቲ ቁፅሪ ዝተጋነነ እዩ 3) Conventional warfare ምስ Guerrilla warfare ፈሊኻ ምርዳእ የድሊ።

መለስ ኣብዚ ጉዳይ እዙይ ኣብ ወይን መጊሄት ሕታም መበል 25 ዓመት ሕቶ ቀሪቡሉ ዝሃቦ መልሲ “...ተጋደልቲ ኢና ነይርና፤ሙሉእ ናይ መንግስቲ ዓቕሚ ሒዝካ ዝግበር ውግእ ኣይነበረና፤ ናይ ገባር ቆሎ ሒዝካ ዝግበር ውግእ እዩ ነይሩ። ካብ ፀላኢ ዝመንጠልካዮ ብረት ሒዝካ ዝግበር ውግእ እዩ ነይሩ። ምሉእ ናይ መንግስቲ ዓቕሚ ሒዝካ ፊት ንፊት ኣብ ሞንጎ ክልተ መንግስታት ዝግበር ውግእ ዝህሉ ነገራት ብምሉኡም ካብ ተሞክሮ ናይ ዕጥቂ ቃልስና ...መልሲ ዝህብ እዩ ነይሩ ኢልካ ምግማት ዕሽነት እዩ። ...ሓይሊ ኣየር ክትጥቀም ክለኻ ፣ ገፊሕ መካናይዝድ ሓይሊ ክትጥቀም ክለኻ፣ ብአማኢት ኣሽሓት ዝቐፀር ሓይሊ ኣብ ሓደ ግንባር ክተሰልፍ ክለኻ፣ ከመይ ገይርካ ንዙይ ትኣልዮ ዝብል ነገራት ..ግድን ብቲ ኣብ ዕጥቂ ቃልሲ ዘጥረናዮ ዝምለስ ኣይነበረን። ኩሉ ነገር ካብቲ ናይ ዕጥቂ ቃልሲ ዝወረስናዮ እዩ ኢልካ ምዝራብ ሳየነሳዊ ኣይኸውንን። እዙይ ከምዘሎ ኮይኑ እቲ ቀንዲ መሰረት፣ እቲ ቀንዲ ሓይሊ ካብቲ ናይ ዕጥቂ ቃልሲ ዝተፈጠረ እዩ።”

ጀ ፃድቃን ድማ ብኸምዚ ይገለፃል “ እዙይ ብመሰረቱ ሓደ ውግእ ዝበሃል ኣይኮነን። ንክልተ ዓመታት ዝዘለቐ፣ ኣብ ሞንጎ ክልተ ብኩናት ዝለዓለ ልምዲ ዘለዎም ተዋጋእቲ ዝግበር፣ ኣብ ሞንጎ ኣዕርዮም ዘበናዊ ዕጥቂ ዝተዓጠቐ ናይ ክልተ መንግስታት ስራዊት ዝግበር፣ መብረቓዊ መጥቓዕቲ ክብሃል ብዝኸእል ካብ ክልቲኦም ሓይልታት ብዝወርወር ኣዙይ ዝተራቐቐ መሳርሒ ኩናት ብመሬትን ብኣየርን ዝጥቀም፣ ብተግባር ናይዚ ዘበን blitzkrieg/ብሊቲዝ ክሪግ (ኣብ ጀርመን ዝነበረ መብረቓዊ መጥቓዕቲ) ዓይነት እዩ ዝተበሃለሉ ኩናት እዩ። ስለዚ ንናይ ዕጥቂ ቃልሲ ናይ ደባይ ውግእ ምስዚ ምውድዳር ፍፁም ሳይነሳዊ ኣይኮነን።” ይብል።

conventional warfare with its large, heavily equipped armies..... Conventional warfare isn't just about capabilities employed – that is, industrially manufactured, technologically advanced equipment, deployed by recognisably military organisations. ( Dennis I. Merritt, USMC.CSC 1990)

Guerrilla warfare features the use of ambushes, hit-and-run raids, sabotage, and, on occasion, terrorism to wear down the enemy. Typically, a small guerrilla force seeks to concentrate its strength against the weaker portions of the enemy's forces, such as outposts or lines of communication and logistics, to strike suddenly, and then to disappear into the surrounding countryside.( Col. Ethan Allen's capture of

Ticonderoga (1775) እዙይ ዶ/ አረጋጭ አይነብብኩን አይትፈልጠን ኢላ ዘየኮንኩስ ንመልክዕ እቲ ክትዕ ኢላ እየ ዘቕርቦ ዘለኹ። ትንታነን ውሳኔን ንመምቡብቲ ክፍቲ እዩ።

እቲ ዋና ክንርስዖ ዘይብልና ጀነራል ገድታን ንቲ ሓሳብ ዘቕርቡሉ ዓውዲ(context) እዩ። ማለት ማሌሊት ምንም ለውጢ ኣየምፀአትን ዝብሉ ኣለው እም እንታይ ትብል ዝብል ስለ ዝነበረ ብኡ ምርኣዩ። ምኽንያቱ ሓቅታት ካብ ዓውዲ(context) ወፃኢ እንተራኢኻዮም ሓሳት እዮም ዝኾኑ። ንዚ ብምርዳእ እዩ ድማ ጀ.ገድታን ንቲ ቃለ መጠይቕ ብጥንቃቄ ማለት ዘድልዮ ብምምዛዝ ዘይኮነስ ንቲ ዝነበረ ዓውዲ(context) ብዝግባእ ብምግላፅ መልሲ ዝህብ ዝነበረ። ንኣብነት ኣብ እዋን ኩናት ኢትዮ-ኤርትራ ኣብ ሞንጎ በዓል ስዩን መለስን ዝነበረ ኣፈላላይ ንምግላፅ ዝኸደ ንዚ ዘርኢ እዩ።

**ከም መደምደምታ**

ሓደ ሪኢቶ ብመሰረቱ ሰብን ሓሳብን ፈልዩ ክርኢ ኣለዎ። ኣብቲ ሰብ ሪኢቶ ክህብ እንተኾይኑ ድማ ኣብ ደካማ ጎኑ ዘይኮነስ ኣብ ብርቱዕ ጎኑ ክድህብ ይግባእ፤ ንሱብ ብኣክብርትን ብትሕትናን መነፅር፤ **ብኣድናቕትን ብናእዳን ምርኣይ ምኽኣል ንኹሉ ወገን ጠቓሚ ኮይኑ ንዓዲ ዕብዮትን ሓድነትን ድማ ዓብዩ ረብሓ ኣለዎ።** እዚ እንትብል ግን ነቕፌታ ኣይሃሉ ማለታይ ኣይኮንኩን። ሃናፃይ ዝኾነ ነቕፌታ ምሃብ ጠቓሚ እዩ ጉድለትና ኣሪምና ዝበለፀ ውፅኢት ክነምፀእ ይሕግዝ እዩ። ካብ ቅንዕና ዝተገለጸ ንቲ ሰብ ንምእራም ተባሂሉ ዝወሃብ ነቕፌታ ግን ክኾን ይግባእ። እቲ ተነቓፊ እውን ብቂም ዘይኮነስ ብቕንዕና ሪኢ ዝተወሃበ መኣሪምታ ተቐቢሉ ክመሓይሽ ድሉው ክኾን ኣለዎ። ስለዚ ፈሊጥና ንምፍላጥ፣ ሰሪሕና ንምስራሕ፣ ዓቢና ንምዕባይ፣ ብሓፈሻ ብኹሉ ምእንቲ ውፅኢታውያን ክንከውን ባህሊ ምንእኣድ፣ ምክብባርን ሰናይ ሰብ ምምናይን ክነማዕብል ግድን ይብለና።

**ዶ/ር አረጋጭ**

ንህወሓት ጠፈጢፎም ካብ ዝሰርሕዎ ቅድሚት ዝሰራዕ፣ ብጅግንነቱ ዝእመነሉ ተባዕ፣ ጅግንነት ኣብ ውሽጢ ህወሓት ባህሊ ክኸውን ጠንካራ መሰረት ዘንፀፈ፣ ዘደንግፀ ነገር እንትፍጠረ ፈጂሙ ድምብርፅ ዘይብል፣ ብሓፍሻ ንቲ ሓዚ ዘለናዮ ክንበፅሕ ዓብዩ ግደ ዘለዎ በዓል ውዕለታና ስለ ዝኾነ ክኸበር ዝግባእ ጅግና እዩ ኢላ ይኣምን። ዋላ እኳ ኣብዚ እዋን ፀረ ረብሓና ምስ ዝኾኑ ሓይልታት ወጊኑ፤ ንባዕሉ ቂምን ፅለኣትን ኣብ ገለ መራሕቲ ህወሓት ቋጺሩ ዘዩድሊ ምትህልላኹን ናይ ታሪክ ምዝባዕን ክፈጥር ዝረኣ ዘሎ እንተኾነ። ንሱ ዘፍረዮም መራሕቲ ኣብ ከይዲ እቲ ቃልሲ ዝያዳ በሊሖም ኣቲ ቃልሲ ዝበፅሖ መድረኽ ዝጠልቦም ሕቶታት መልሲ ኣብ ምቕራብ ካብኡ ንላዕሊ ንዝተዋሰኑ በላሕቲ ተጋደልቲ ከሕብንዎን ውግዲታይ እዮም ኢሉ ክሕበንን እናተገበኡ ኣነ ስለ ዘየገበርኩዎ ጌጋ እዩ ዝዓይነቱ ህልኽ ምርኣዩ ብደካማ ጎኑ ንመሃረሉ እዩ።

**ጀ.ገድታን**

ንህወሓት ካብ ዝመሰረቱን ኣብ ከይዲ እቲ ቃልሲ ብክእለትን ብፍለጠትን ኣብ ሓፂር እዋን ፀብለልትነት እንዳርኣዩ መጻኢ እቲ ቃልሲ ዝሓቶ መድረኻዊ ሕቶታት መልሲ ኣብ ምሃብን ብዝግባእ ኣብ ምምራሕን ምትግባርን ኮኹብ ኮይኑ ዝተቐለሰ፤ ብቡዳቱ ኣዘዩ ፍትው ዝኾነ ተጋዳሊይ እዩ። ኣብ ስልጣን ኣብ ዝነበረሉ እዋን ብብቕዓቱን ፅፈት ስርሑን ዝምስከረሉ ጀ. ገድታን ካብ መንግስታዊ ስልጣን ኣብ ዝወፀሉ እውን፤ ካልኣት ከምዝገብርዎ እንተይኣቁረምረም ትምህርቱ ተማሂሩ ንባዕሉ ጠቐሙ ንዓዲ እውን ኣብ ዘኹርዕ ዓለምለኻዊ ትካላት ዝመስከራሉ ስራሕቲ ሰላምን ምርግጋዕን ምፍታሕ ጎንፅን ጎረብብትና ዝከኣሎ ፅዒሩ፤ ጎኒ ጎንኒ ድማ ኣብ ርኡይ ዝኾነ ንብዙሕ ህዝቢ ዝጠቅም ህዝባዊ ስራሕቲ ልምዓት እናተሳተፈ ይርከብ። እዚ

ጅግና ክልተ ምዕራፍ ክበሃል ዝኸእል ሰብ ካብ ፅልኢን ቂምን ነፃ ኾይኑ ንሓቂን ርትዓውነትን ጠጠው እንትብል ከመይ ከምዘጥዕሙሉ ብተግባር ዘርእየና ከም ዓዲ ክንሕበነሉ እንኸእል ጅግና እዩ።

ክብርን መጎስን ንጅጋኑና!

ጌታቸው ኣረጋዊ

ግንቦት 2007